Orijentalni kultovi između Dunava i Jadrana

Contextualizing „Oriental" Cults. New Lights on the Evidence between the Danube and the Adriatic. Ur. Inga Vilogorac Brčić, Gabrielle Kremer i Aleksandra Nikoloska. Zagreb: FF press, 2024, 422 str.

U Zagrebu i Ptuju održan je od 15. do 17. rujna 2022. međunarodni znanstveni simpozij *Contextualizing „Oriental" cults. New Lights on the Evidence between the Danube and the Adriatic*. Tema simpozija bili su orijentalni kultovi u podunavskim provincijama Rimskoga Carstva. Simpozijska izlaganja bila su posvećena novim saznanjima o dolasku, širenju i utjecaju orijentalnih kultova na sve dijelove života u podunavskim provincijama, ali i širem prostoru Balkana u rimsko doba. Osim novih spoznaja, prezentirani radovi istovremeno su pružili i sintezu dosadašnjih istraživanja i saznanja, kao i osvrt na teorijsko-metodološke okvire unutar kojih se proučavaju orijentalni kultovi. Dvije godine nakon održavanja simpozija, većina izlaganih radova sabrana je u zbornik radova. Zbornik su uredile Inga Vilogorac Brčić s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Gabrielle Kremer s Odjela za klasične studije Austrijske akademije zanonosti i umjetnosti te Aleksandra Nikoloska iz Istraživačkog centra za kulturno nasljeđe „Cvetan Grozdanov" Makedonske akademije znanosti i umjetnosti.

Zbornik započinje *Uredničkim predgovorom* (13–16), u kojem su urednice objasnile okolnosti njegova nastanka. Slijedi *Uvod* (21–22) koji je sastavio jedan od najvećih istraživača orijentalnih kultova i suorganizator zagrebačkog skupa, Laurent Bricault, koji je objasnio povijest i važnost istraživanja jedinstvenog fenomena rimske religije.

Zbornik radova sadrži 16 članaka. John Scheid u članku *Oriental deities in the urban context* (23–36) na primjeru jednog raskrižja (lat. *compitum*) na Eskvilinu pokazuje kompleksnost proučavanja svetišta i mjesta koja se vezuju uz religijske prakse. Na spomenutom raskrižju nalazilo se nekoliko različitih svetišta posvećenih i orijentalnim i rimskim tradicionalnim božanstvima, a na istom mjestu u kasnom Carstvu grade se kršćanska svetišta. Razmatrajući i interpretirajući slojeve lokaliteta, autor ukazuje na potrebu kontekstualizacije svakog pojedinog lokaliteta s drugim sličnim lokalitetima u blizini ili na širem području. Članak Petera Scherrera *Not only Mithras – Reflections on sanctuaries of the high and late Roman Empire on private ground, with particular consideration of Noricum and Pannonia* (37–66) bavi se pojavom sve većeg broja privatnih svetišta u 2. i 3. stoljeću, s posebnim naglaskom na provincije Norik i Panoniju. Taj je proces posebno dobio na zamahu nakon dolaska na vlast dinastije Severa i karakterističan je za višekatnice (*insula*), dok se u kućama (*domus*) primjećuje manji broj podignutih privatnih svetišta. Sve veći broj privatnih svetišta dovodi se u vezu sa sve većom vojno-političkom krizom i epidemijom kuge sredinom 2. stoljeća, nakon čega se pojavio zamjetni strah od okupljanja na većim javnim mjestima pa se i sljedbenici kultova okupljaju u manjim grupama na privatnim posjedima. Takva je praksa bila tipična za niže slojeve društva. Naglašeno je da se iz svega ovoga ne može izvući jasno pravilo po kojem bi se u cijelom Carstvu od kraja 2. stoljeća pojavila praksa sve većeg privatnog prakticiranja kultova jer se ta praksa na nekim lokalitetima, poput svetišta u Panoniji i Noriku, vrlo jasno zamjećuje, dok je u nekim dijelovima Carstva uopće nema.

Gabrielle Kremer u članku *Oriental gods as a romanizing factor? A case study from the Danube Limes* (67–92) analizira u kojoj je mjeri moguće okarakterizirati orijentalna božasntva kao jedan od načina romanizacije lokalnog stanovništva na primjeru dunavskih provincija. Ključno pitanje koje autorica postavlja je zašto su orijentalna božanstva, posebno Mitra, bili atraktivni i vrlo često atraktivniji lokalnom stanovništvu od tradicionalnih rimskih kultova. Ne dolazi se do konkretnog odgovora, ali autorica ukazuje na mogućnost da su orijentalni kultovi domaćem stanovništvu izgledali kao svojevrstan treći put nasuprot službenim, tradicionalnim rimskim kultovima i lokalnim božanstvima. Zamjetnu ulogu moglo je igrati, pojašnjava se, i uspinjanje u društvenoj hijerarhiji putem svećeničke službe, što se lakše moglo ostvariti pristajanjem uz orijentalni kult. U članku *Faustina the Younger, Isis and the grain trade in Styberra* (93–114) troje autora – Aleksandra Nikoloska, Olivera Jandreska i Duško Temelkoski – interpretiraju poprsje Faustine Mlađe pronađeno 2021. među ostacima agore antičkog grada Stibere u današnjoj Sjevernoj Makedoniji. Faustina Mlađa prikazana je s atributima Izide Farije, zaštitnice aleksandrijske flote. S obzirom na strateški položaj Stibere kao jednog od centara za opskrbu provincije Makedonije žitom i činjenice da je poprsje carice bilo smješteno u niši istočnog zida agore iza administrativne zgrade, jasno je da atributi pridodani carici Faustini Mlađoj nisu slučajno odabrani. Zaključuje se da je spomenik na kojem je carica zamaskirana u Izidu Fariju podignut sredinom 2. stoljeća, kada je trgovina žitom uslijed prvih znakova krize i epidemije bila od presudne važnosti za sve dijelove Carstva. Pozicioniranje spomenika na agoru trebalo je u svakom trenutku stanovnike podsjećati na važnost grada i trgovine žitom, kao i na odanost carskoj obitelji.

Szilvia Biro i Otto Sosztarits bave se u članku *Iseum – a cohabitation:* the micro-topographical and functional environment of the Isis sanctuary in Savaria in the 1st and 2nd *centuries AD* (115–136) užim područjem oko savarijskog Izidinog svetišta. Iznose se i novi podaci o osnutku svetišta, dobiveni istraživanjem šire okolice hramskog kompleksa u posljednjem desetljeću. Uvriježena datacija o osnutku Iseja u Savariji koncem 2. stoljeća odbačena je i pomaknuta u doba Flavijevaca. Autori poseban naglasak stavljaju na gospodarsku aktivnost neposredno izvan svetišta, gdje su bile smještene tekstilne i metalurške radionice, što nije neobično s obzirom na smještaj Savarije uz tzv. jantarni put. Istraživanja su pokazala kako je širenjem kompleksa Iseja u 2. stoljeću došlo do opadanja gospodarske važnosti jer je glavna trgovačka cesta u gradu postala sakralna cesta pa su radionice izmještene podalje svetišta. Uz sakralnu cestu bila su smještena i druga svetišta, poput onog Jupitera Dolihenskog, pa se u literaturi nerijetko ta cesta naziva *Alejom orijentalnih svetišta*. Izidino svetište u Tesaloniki (dan. Solun) i groblja uokolo grada tema su sljedeća dva članka. Perikles Christodoulou – *Locating Dionysus at the Isiac sanctuary of Thessaloniki* (137–178) – na primjeru štovanja Dioniza u Izidinom svetištu u Tesaloniki pokazuje otvorenost Izidinog kulta i kozmopolitsku sliku Tesalonike u rimsko vrijeme. Autor navodi da se u ranocarskom razdoblju postupno prihvaća kult Zeusa Dioniza Gongila, što predstavlja spoj grčkog Dioniza i lokalnog božanstva nejasnog podrijetla. Prema onome što se do sada zna, ovaj je kult trebao slaviti plodnost, regeneraciju i komemorirati mrtve, a izvori kazuju da je bio aktivan u prva dva stoljeća Carstva. O Izidinu kultu u Tesalonici doznajemo i iz nakita i predmeta povezanih s kultom ove božice, pronađenima na grobljima uokolo grada. Tipologija i pojašnjenja konteksta tih nalaza, uglavnom sitnih ukrasnih predmeta, nalaze se u članku Annarete Touloumtzidou *Isiaca from the Roman cementeries of Thessaloniki: the small finds* (179–232). Prisutnost sistruma u podunavskim

i balkanskim provincijama Carstva obrađena je u članku *The presence of the sistrum in the Balkan and Danubian provinces of the Roman Empire* (233–262), autora Dana Deaca i Arnauda Saura-Zielgelmeyera. Ovaj muzički instrument, jedan od atributa božice Izide, moguće je pronaći kao pravi instrument, tj. realiju, ili kao prikaz na spomeniku, nakitu i novcu. Mnogo češće je riječ o prikazima sistruma nego o pravom instrumentu. To pokazuju i nalazi na podunavskom i balkanskom prostoru, na kojemu su pronađena samo dva fizička nalaza sistruma – lokalitet *Oescus* u današnjoj Bugarskoj i *Cambodunum*, današnji Kempen u južnoj Njemačkoj. Među prikazima sistruma na spomenicima autori izdvajaju freske s prikazima sistruma u Savariji. Ovaj je članak popraćen i katalogom prikaza sistruma na proučavanom prostoru.

Natpis pronađen u mitreju u Apulumu (dan. Alba Iulia u Rumunjskoj), na kojemu se spominje ime *Vitalis*, baca novo svjetlo na ulogu ovoga kulta u lokalnim zajednicama tadašnje provincije Dakije. Ovom se temom bavi Francoise Van Haeperen u članku *Cult of Mithras, slaves, portorium and salinae in Dacia* (262–281). Iako nema jasnog zaključka tko je bio čovjek imena *Vitalis*, spomenut na natpisu iz mitreja u Apulumu, autor jasno navodi da je uloga Mitrinih sljedbenika bila velika u slojevima administracije, posebno u sustavu carske naplate na trgovinu morem i rijekama (tzv. *portorium*). Činjenica da su robovi činili velik broj nižih službenika u sustavu naplate portorija dodatno otežava pitanje identiteta Vitalisa jer nema jasnih dokaza je li bio rob ili slobodnjak. Csaba Szabo u tekstu *The mithraeum from Colonia Sarmizegetusa: on the limits of materiality of religion* (281–308) predstavlja jedno od najvećih zdanja posvećenih bogu Mitri, mitrej u Sarmizegetuzi, sjedištu provincije Dakije. Autor pregledno iznosi povijest i rezultate dosadašnjih iskopavanja na lokalitetu, a s posebnom pažnjom razmatra i teorijsko-metodološku komponentu istraživanja. Vrijednost ovog članka upravo leži u autorovom osvrtu na određene nedostatke i izazove koji leže u proučavanju nalaza. U literaturi nema konsenzusa oko točnog broja Mitrinih hramova u rimskoj provinciji Dalmaciji. Ovoj je problematici Nirvana Silnović posvetila članak *Invicto Mithrae spelaeum fecit: Mithraic temples in the Roman province of Dalmatia* (309–340) prikazavši problematiku identifikacije pojedinih lokaliteta kao Mitrinih svetišta, osvrćući se na posvjedočene mitreje i svetišta koja se tako mogu okarakterizirati u rimskoj provinciji Dalmaciji. Nakon kraćeg uvoda o Mitrinim hramovima općenito i povijesti proučavanja Mitrinih svetišta u Dalmaciji, slijedi predstavljanje šest mitreja na promatranom prostoru s tipološkom podjelom hramova. Prevladavaju hramovi u prirodnom okruženju, tj. spilje ili hramovi uklesani u stijeni (njih pet), dok je posvjedočen samo jedan primjer slobodno izgrađenog hrama (*free-built temple*). Dva posvetna natpisa iz Golubića u okolici Bihaća obradila je Palma Karković Takalić u članku *Monuments dedicated to leo and Fons from Golubić (Bosnia and Herzegovina). A specific form of worship of Mithras' cult?* (341–364). To su dva kockasta bloka od lokalnog vapnenca, datirana u 3. stoljeće. Na prvom spomeniku nalazi se posvetni natpis i ime *Leoni* (lav), dok na drugome stoji *fo*, što se interpretira kao početak riječi *Fons* (izvor) ili *Fons perennis* (vječni izvor). Oba zavjetna natpisa dovode se u vezu s obrednim radnjama u Mitrinom kultu. Ime u dativu, *Leoni*, povezuje se sa stupnjem inicijacije u Mitrinim obredima i čestim simbolom hrabrosti i čistoće. Prikaz i posvete izvoru bili su česti u mitraističkoj ikonografiji zbog važnosti vode u ritualnim obredima, a to potvrđuju i prikazi u mitrejima u Ptuju i Akvinku. Moguća posveta Vječnom Izvoru (*Fons perennis*) objašnjava se smještajem panonskih mitreja uz velike rijeke, većinom uz Dunav i Dravu, dok bi u slučaju Golubića to bila rijeka Una.

Odnos Mitre i carskog kulta predstavlja Inga Vilogorac Brčić u *Mithras and the imperial cult* (365–378). Članak počinje navođenjem rijetkih poveznica Mitre i careva u pisanim, materijalnim i numizmatičkim izvorima i pojašnjenjem kako je kult boga Mitre spadao u *sacra privata*, tj. privatni kult bez statusa javnog, službenog kulta. Ipak, na primjeru 12 natpisa na kojima se spominju službenici/svećenici carskog kulta kao Mitrini štovatelji, autorica ukazuje da je Mitrin kult uživao visoko privilegiran status u 2. i 3. stoljeću. Spomenuti spomenici datiraju se u 2. i 3. stoljeće, većina ih potječe iz Italije i Panonije, a službe koje se spominju na njima su *flamines* – dva činovnika, *seviri Augustales* – devet činovnika i jedan *pontarchus*. Na većini natpisa Mitra se spominje zajedno s božanstvom *Sol Invictus*, što je objašnjeno popularnošću Nepobjedivog Sunca kao omiljenoga carskog božanstva što je poticalo štovanje Mitre zajedno s njim. Autorica ističe tri razloga za iskazivanje počasti Mitri u sferi carskog kulta. Prvi razlog bilo je osobno štovanje Mitre, drugi prilagođavanje lokalnim kultovima u krajevima gdje su carski službenici obavljali službu, a treći štovanje Mitre zajedno sa Suncem. Sljedeći članak – *Mater deum Idaeae and the imperial cult in Latin inscriptions* (379–402) Wolfganga Spickermanna razmatra odnos kulta Velike Majke i carskoga kulta. Na temelju epigrafskih nalaza zaključeno je da se zametci povezanost ova dva kulta pojavljuju u doba Flavijevaca, a nagli uspon dolazi u vrijeme antoninske dinastije u 2. stoljeću, posebno u doba cara Antonina Pija. Autor naglašava da je vezivanje kulta Velike Majke uz carski kult uvelike služilo za promidžbu careva lika putem natpisa, skulptura, novca i raznih oblika nakita. Vrhunac je takva praksa doživjela za dinastije Severa u prvoj polovici 3. stoljeća, a tim se propagandnim sredstvom služila i nekolicina „vojničkih" careva sredinom 3. stoljeća. Najviše epigrafskih nalaza o povezanosti kultova dolazi iz Afrike i Narbonske Galije. Na kraju članka nalazi se katalog s odabranih 47 natpisa.

Posljednja su dva članka posvećena anadolskim božanstvima. Nadežda Gavrilović u članku *Cults of Anatolian local gods in Moesia Superior through the eyes of their worshipers* (403–412) na primjeru nekoliko zavjetnih oltara posvećenih raznim inačicama Zeusa/Jupitera porijeklom iz Anadolije, pokazuje tko su bili ili mogli biti širitelji tih kultova. Najviše sačuvanih podataka postoji o štovanju kulta Jupitera Dolihenskog. Pravopisne greške, tj. pogrešne inačice imena Dolihenski, upućuju da kult nisu prakticirali samo došljaci koji su ga donijeli u provinciju, već i autohtoni stanovnici. Potvrđeno je da su najveći širitelji orijentalnih kultova, pa tako i onih kultova s anadolijskog prostora, bili vojnici, a poslije njih obrtnici i trgovci. Vezu kulta Jupitera Dolihenskog i liječništva problematizira Vladimir P. Petrović u posljednjem članku zbornika *Epigraphic testemonies of Jupiter Dolichenus: iatric aspects* (415–422). Autor predstavlja tri zavjetna oltara s posvetnim natpisima Jupiteru Dolihenskom i božastvima liječništva, Asklepiju i Higiji. Na temelju toga zaključuje kako se kult ovoga boga, koji se iz matičnog grada Dolihe u Komageni tijekom 2. stoljeća proširio diljem Carstva i vrhunac doživio pod Severima, vezuje i uz liječničku praksu. Prvi oltar potječe s područja današnjeg Prizrena, na granici rimske Gornje Mezije i Dalmacije, drugi je iz Apuluma u Dakiji, a treći iz današnjeg grada Lambesea u Alžiru. Autor posebno ističe geografsko-strateške pozicije mjesta u kojima su oltari pronađeni. Prizren i Apulum bili su mjesta rudarenja u rimsko doba, dok je alžirski Lambese tada bio sjedište jedne rimske legije, s Asklepijevim hramom i termalnim izvorom vode u blizini. Na temelju navedenog Petrović zaključuje kako su područja bogata mineralima i mineralnom vodom važnim za liječenje, smještena na važnim strateškim pozicijama, mogla biti mjesta štovanja Jupitera Dolihenskog kao božanstva liječništva. Sadržaj zbornika popraćen je dodatcima.

Zbornik radova *Contextualizing „Oriental" cults. New Lights on the Evidence between the Danube and the Adriatic*, u kojemu je sabrana većina radova izloženih na istoimenom međunarodnom znanstvenom simpoziju 2022, predstavlja važno ostvarenje historiografije posvećene proučavanju orijentalnih kultova u Rimskom Carstvu. Unutar tema koje obrađuje 16 radova ovoga zbornika, moguće je izdvojiti tri cjeline. Radovi zbornika istovremeno sabiru starije spoznaje u preglednu, sintetsku cjelinu te donose rezultate najnovijih arheoloških istraživanja i interpretacije u svjetlu tih spoznaja. Posljednju, treću cjelinu čine osvrti na teorijsko-metodološku osnovu istraživanja, pri čemu se posebna pozornost usmjerava na potrebna poboljšanja i nove pravce razmišljanja, tj. sagledavanja nalaza u budućim istraživanjima.

Josip Imbrišak

Zbornik u čast Mirjani Matijević Sokol

Magistra famosa. Zbornik u čast Mirjani Matijević Sokol. Ur. Ivan Botica, Tomislav Galović, Damir Karbić, Suzana Simon, Filip Šimetin Šegvić, Nikolina Šimetin Šegvić, Marko Trogrlić. Sv. 1, Split: Književni krug, 2023, 903 str. Sv. 2, Split: Književni krug, 2025, 815. str.

U običajima hrvatske historiografije krajem (službene institucionalne) karijere poznatim profesorima i znanstvenicima priliči uobličiti posebno izdanje zbornika radova koje je namijenjeno njima u čast. To se obično događa sa 65. godišnjicom rođenja iste osobe, no kod izvanrednih slučajeva, ili u slučaju izvanrednih pojedinaca događa se i sa 70. obljetnicom. Na taj način, simbolično se proslavlja njihov život i karijera, ali se isto tako i simbolično ističe predaja baklje odgovornosti idućoj generaciji – s obzirom da najčešće na tim izdanjima rade bivši studenti i suradnici istaknutih ličnosti, simbolizirajući utjecaj koji su idućim generacijama ostavili u nasljeđe. Takva praksa ne predstavlja tek formalan izraz poštovanja, nego i važan kulturni mehanizam kojim se čuva kontinuitet znanstvene zajednice. Zbornici ovoga tipa svjedoče o tome kako pojedinačni doprinosi profesora i znanstvenika ostavljaju trajni trag, ne samo kroz vlastita djela, nego i kroz generacije istraživača koje su oblikovali.

Upravo u tom svijetlu, povodom sedamdesetog rođendana profesorice emerite Mirjane Matijević Sokol (koju se prikladno na koricama naziva *Mediaevalium Studiorum Magistra famosa*), 2023. godine u nakladi Književnog Kruga Split izdan je prvi volumen ovoga opsežnog *Festschrifta*, koji je svoj dostojan nastavak doživio 2025. godine. Kao i svako vrijedno djelo koje poziva na sjećanje velikih profesora i znanstvenika, i ovaj zbornik nosi obilježje dubokog poštovanja prema svojoj slavljenici te utjecaju koji je imala na buduće generacije povjesničara. Zbornik radova *Magistra famosa* zamišljen je kao dvosveščano izdanje koje čini jednu smislenu i zaokruženu cjelinu. Također, ovaj zbornik u čast Mirjani Matijević Sokol predstavlja zasigurno jedan od najopsežnijih zbornika napisanih nekome u čast i ikad sastavljenih u povijesti hrvatske historiografije. Na gotovo tisuću i

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI
57
Broj 1

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

FF press

ZAGREB 2025.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 57, broj 1

Izdavač / Publisher
Zavod za hrvatsku povijest
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet, Odsjek za povijest
FF press

Za izdavača / For Publisher
Domagoj Tončinić

Glavni urednik / Editor-in-Chief
Filip Šimetin Šegvić

Izvršni urednik / Managing editor
Zvjezdana Sikirić Assouline

Zamjenik glavnog urednika / Assistant Editor-in-Chief
Luka Špoljarić

Uredništvo / Editorial Board
Inga Vilogorac Brčić (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Martin Previšić (suvremena povijest/contemporary history), Tvrtko Jakovina (globalna povijest/global history), Silvija Pisk (zavičajna povijest/local history), Tomislav Galović (pomoćne povijesne znanosti/auxiliary sciences of history)

Izvršni urednik za međunarodnu komunikaciju / Executive editor for international communication
Nada Zečević

Urednik recenzija / Review Editor
Kornelija Jurin Starčević

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council
Denis Jevgenjevič Alimov (Sankt Peterburg), Csaba Békés (Budapest), Jakub Beneš (London), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Hannes Grandits (Berlin), Kateřina Horníčková (České Budějovice / Olomouc), Catherine Horel (Pariz), Angela Ilić (München), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Irina Lyubomirova Ognyanova-Krivoshieva (Sofija), Axel E. W. Müller (Leeds), Beata Możejko (Gdanjsk), Géza Pálffy (Budapest), Zlatko Pleše (Chapel Hill), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Alexios G. C. Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Zrinka Stahuljak (Los Angeles), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana), Andrea Vanina Neyra (Buenos Aires), Radina Vučetić (Beograd), Christina Lutter (Beč) i Andrej Hozjan (Maribor)

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant
Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year
Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at: Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“ http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp

Financijska potpora za tisak časopisa / The journal is published with the financial support by:
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by
Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout
Marko Maraković

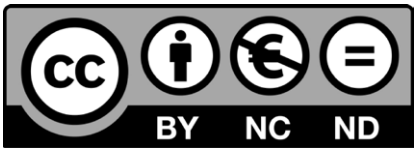
Lektura / Language editors
Katarina Starčević (hrvatski / Croatian)
Tomislav Brandolica (engleski / English)

Korektura / Copy editing
Marta Janković

Ilustracija na naslovnici
Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“ http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp

The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific journals of Croatia http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp

Djelo je objavljeno pod uvjetima Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodne javne licence (CC-BY-NC-ND) koja dopušta korištenje, dijeljenje i umnažanje djela, ali samo u nekomercijalne svrhe i uz uvjet da se ispravno citira djelo i autora, te uputi na izvor. Dijeljenje djela u prerađenom ili izmijenjenom obliku nije dopušteno.